

“SALUR KAZAN’IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMEŞİ BOYU”: BEN VE ÖTEKİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME*

“The Epic Story of Salur Kazan Kills the Seven Headed Dragon”: An Analysis with Regard to Me and the Other

Doç. Dr. Sema ÖZHER KOÇ**

ÖZ

Masallar, destanlar, halk hikâyeleri gibi anonim metinler ortak (kolektif) bilinç dışının ürünleridir ki bu ürünler, bir milletin çok eski çağlardan itibaren günümüze dek getirdiği inanışları, tecrübeleri, yürüttüğü toplumsal kuralları sembolik bir dil kullanarak ortaya koyar. Bu bağlamda -yakın zamana kadar- üç nüshası olduğu bilinen Kitab-ı Dede Korkut’un dördüncü nüshasının bulunuşu, Türklerin ortaya koyduğu tinsel varlığın tespiti ve yorumlanması ile dünya kültürüne katkısının ortaya konması açısından oldukça kıymetlidir. Hermenötik, 17. yüzyılda Hristiyanlığa ait kutsal metinlerin farklı versiyonu üzerine eleştirel incelemeler yaparak metnin “gerçek anlamının” yeniden elde edilmesi ile ilgilenmiş bir yöntem olup 18. yüzyılın sonlarında yazınsal metinlere uygulanmak için genişletilmeye başlanmıştır. Hermenötüğün temel iki kavramı “anlama” ile “yorum”dur ve bu iki kavram daima birbiriyle ilintilidir. Hermenötikte metnin anlamı aranıp bulunacak bir şey değil, inşa edilecek bir şeydir. Metni yorumlama sırasında metnin dili -ki hermenötik daha çok yazılı metinlerle ilgilenir ve yorumlanacak metnin ana dilde yazılmış olması tercih edilir- ve metnin yazıldığı “ortaklaşılklar ortamı” (ortaklaşılklar sferi/nesnel tin) göz önünde bulundurulmalıdır. Zira Dilthey hermenötüğünde tinsel yaşam “tarihsellik” karakterine sahiptir. Bu çalışmada Kitab-ı Dede Korkut’un dördüncü nüshasında yer alan Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu, hermenötik yöntem kullanılarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu yöntemin uygulanması sırasında doğru yorum için dikkat, edebî metnin kendisine yöneltilmiştir. Metnin ilk okunuşu sırasında bazı sözcük, sözcük grubu ve ifadelerde anlamsal boşluklar bulunduğu dikkati çekmektedir. Örneğin; Kazan, üzerine gelen yüz bin düşmanı yendiği hâlde av avlamaya güitleriyle değil, yalnız olarak gider ve bu “yalnız” olma durumu vurgulanır. Kazan, yedi farklı yerde gördüğü ışıkları kendi ordusunun ışıkları sanır; ama başarılı bir komutanın yönünü şaşırması mantıklı değildir. Kazan, yatmış uyuyan ejderhayı gördüğünde onu hemen öldürmek yerine “er” olarak nitelendirir ve ok atarak uyandırır. Ejderhanın tam Kazan’ı yutacağı sırada ikisi arasında birdenbire bir “kaya” belirir ve Kazan, bu kayanın kuytu bir yerine geçerek ejderhanın kendisini yutmasına engel olur. Ejderhanın heybetinden Kazan’ın gözü kanlanır ve Kazan, kendi gözünü oymaya yeltenir. Ejderha ile nasıl başa çıkacağını lasından öğrenen Kazan, ejderhanın başını kesince ejderhanın başını kendi başına giyer ve ejderhanın derisinden silahlarına kılıf, atına örtü, çadırına gölgelik yaptırır. Bu ifadelere “Neden?” veya “Nedir?” sorularını yöneltecek ve Türklerin yüzyıllar içerisinde yarattığı “ortaklaşılklar ortamı”nı da göz önünde bulundurarak bu soruları cevaplamak Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürmesi Boyu adlı metnin anlamını ortaya koymaya yardım edecek tir. Çalışma metninde Salur Kazan’ı bilinç, ejderhayı ise yabancı/Öteki olarak kabul edeceğiz. Yabancı/Öteki ile karşılaşmak, bilincin sınırlarını fark edebilmesi için gereklidir. Yabancı ile karşılaşan bilinç ya Öteki tarafından yutulacak ya da Öteki ile uzlaşarak ontolojik anlamda yeniden doğacaktır.

Anahtar Kelimeler

Dede Korkut, Salur Kazan, ejderha, ben ve öteki, hermenötik çözümleme.

ABSTRACT

Anonymous texts such as fairy tales, epics and folk tales are the products of the common (collective) unconscious that reveal the beliefs, experiences and social rules of a nation bringing since ancient times using a symbolic language. In this context, the discovery of the fourth manuscripts of the Book of Dede Korkut which is known to have three manuscripts until recently, is accompanied by the determination and explanation of the spiritual existence revealed by the Turks is very valuable in terms of revealing its contribution to world culture. Hermeneutics was concerned with the recovery of the "true meaning" of the text by making critical studies on the different versions of the Christian scriptures in the 17th century and was began to be expanded to apply to literary texts in the late 18th century. The two basic concepts of hermeneutics are "understanding" and "interpretation" are always related to each other. In hermeneutics, the meaning of the text is not something to be searched for but something to be constructed. While interpreting the text, the language of the text -

* Geliş tarihi: 24 Ağustos 2021 - Kabul tarihi: 14 Eylül 2022

Özher Koç, Sema. “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu: Ben ve Öteki Açısından Bir Değerlendirme” *Millî Folklor* 135 (Güz 2022): 73-82

** Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, sozherkoc@osmaniye.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8428-7763.

hermeneutics is mostly concerned with written texts and is preferred that the text to be interpreted is written in the mother language - and the "commons environment" (collaborative sphere, objective spirit) in which the text is written should be taken into consideration. Because in Dilthey hermeneutics, spiritual life has the character of "historicity". In this study, "The Epic Story of Salur Kazan Kills the Seven Headed Dragon" in the fourth manuscripts of the Book of Dede Korkut, will be tried to be interpreted using the hermeneutic method. During the application of this method, attention was directed to the literary text itself for correct interpretation. It is noteworthy that there are semantic gaps in some words/word groups and expressions during the first reading of the text: Although Kazan defeated a hundred thousand enemies who came upon Kazan, he goes to hunt alone, not with his valiants, and this state of being "alone" is emphasized. He thinks the lights he sees in seven different places are the lights of his own army, but it doesn't make sense for a successful commander to be disoriented. When he sees the sleeping dragon, he calls it as "hero" and instead of killing it immediately, he awoke it by shooting an arrow. Just as the dragon is about to swallow Kazan, a "rock" suddenly appears between the two of them and Kazan prevents the dragon from swallowing him by moving into a secluded part of this rock. Kazan's eye bleeds from the dragon's majesty and Kazan attempts to gouge out his own eye. Learning how to deal with the dragon from his lala, Kazan puts the dragon's head off on his own and made a sheath for his weapons, a cover for his horse and a shade for his tent with the dragon's skin. Answering these questions to these expressions by directing "Why?/What?" questions and taking into account the "collaborative environment"/ "objective spirit" created by the Turks over the centuries, will help to reveal the meaning of "The Story of Salur Kazan Kills the Dragon". In the text of the work, we will regard Salur Kazan as consciousness and the dragon as alien/other. Encountering with the stranger/other is necessary for consciousness to realize its limits. The consciousness that encounters the stranger will either be swallowed by the other or be reborn ontologically by reconciling with the other.

Keywords

Dede Korkut, Salur Kazan, dragon, me and the other, hermeneutic analysis.

Giriş: Teorik Arka Plan/Hermenötik ve Edebiyat

"Hermenötik, dil dışında hiçbir şeyi varsaymaz."

F. Schleiermacher

Hermenötik (yorum bilim), köken itibarıyla Yunancada "açıklama ile ilgili", "açıklayıcı" anlamına gelen *hermeneutikos* sözcüğüne dayandırılır. (1) 17. yüzyılda hermenötik, *Kitab-ı Mukaddes* metinlerinin farklı versiyonları üzerine eleştirel incelemeler yapmış ve metnin "gerçek anlamı"nın yeniden elde edilmesi ile ilgilenmiştir (Bauman 2017:9). 18. yüzyıl sonlarında çalışma alanı genişlemeye başlayan hermenötik; Schleiermacher, Dilthey ve Gadamer gibi düşünürler tarafından temel kavramları belirlenerek günümüzde sosyal bilimlerin pek çok alanında uygulanan bir yönteme dönüşmüştür.

Hermenötiğin temel iki kavramı olan "anlama" ile "yorum" daima birbiriyle ilintilidir. Schleiermacher hermenötiği "anlama"nın gerçekleştirilmesi için bir metnin dilini veya içinde yer aldığı tarihsel ortamı bilmenin yeterli olamayacağını, yazarın bireysel dünyasını da algılamaya çalışmanın gerekli olduğunu, "anlama sanatı"nın ancak bir metnin dilinin genel yapısıyla yazarının özel düşünme tarzını birleştirebildiğimiz zaman ortaya çıkacağını öne sürer (Tatar 2004:39). Schleiermacher, "ortak tın"den söz ederek ortak tının yorumcu ve yazar arasında var olan zaman farkının ortadan kalkmasına aracılık ettiğini belirtir (Toprak 2003:105).

Hermenötiğin görevi her şeyden önce metinlerin anlaşılmasıdır. Metni anlamada metinde kullanılan dil ile metnin tarihsel bir bilinçle yorumlanması önemlidir. Zira insanın dünya ile ilişkisi "sözel"dir (Gadamer 2009:299) ve bu nedenle anlama ve yorumlama sözlü gelenekle ilişkilidir. Gelenekle birlikte düşünülmesi gereken zaman meselesine bakış, Heidegger'den sonra değişmiştir. Heidegger'in Dasein'in varlık/oluş modunu ontolojik bir şey olarak yorumlamasından sonra zaman mesafesi, "köprü kurulması gereken bir gedik" olmaktan çıkmış; zamansal mesafeyi (uzaklığı), anlamayı mümkün kılan üretici ve pozitif bir durum olarak görmek önem kazanmıştır. Dasein'in

dünyayı anlamlandırmasında âdet ve geleneğin sürekliliği önemlidir. Çünkü “geçmişten tevarüs eden her şey kendisini bize onun ışığında sunar” (Gadamer 2009:49).

Tarihin etkisi altında olan anlamayı gerçekleştiren varlığın bilinci öncelikle hermenötik “durumun” bilincidir. Gadamer, durum kavramı için “ufuk” kavramının temel öneme sahip olduğunu belirtir. “Bir ufku olmak” yakın olan şeyle sınırlı olmamak, onun ötesini görebilmek; “hiçbir ufku olmamak” ise yeterince uzağı görememek ve bu yüzden kendisine yakın şeyleri abartmak demektir (Gadamer 2009:56). Ufuk kazanmak, tarihi daha büyük bir bütün hâlinde görerek şimdinin ufkunu şekillendirmek ve Öteki’ni anlamak için gereklidir. Çünkü anlama “ufukların kaynaşması”dır (Gadamer 2009:62).

Dilthey’da hermenötüğün psikolojik temelini “yaşantı” kavramı oluşturur. Dilthey, daha sonraları yaşantı kavramını “ifade” ve “anlama” kavramlarıyla birleştirmiştir (Gadamer vd. 2003:18). Dilthey hermenötüğü açısından farklı dönemde yazılmış bir metnin çok zaman sonra anlaşılması mümkündür. Dilthey’a göre anlama, “ben”in kendisini “sen”in içinde tekrar bulması şeklinde gerçekleşir. (2) Toplumun bireyleri arasındaki kültürel ortaklıktan kaynaklı bir “ortak alan” a Dilthey “nesnel tin” adını verir (Toprak 2003:115-116). Nesnel tin, hepimizin “içine batmış olduğumuz” ve içinde birbirimizi anladığımız bir “ortaklaşılklar ortamı”dır (Gadamer vd. 2003:98). Nesnel tinin alanı bir toplumda kabul gören yaşama biçimlerinden “ahlâk, hukuk, devlet, din, sanat, bilim ve felsefe”ye kadar yayılır (Gadamer vd. 2003:99). Dilthey’in anlama öğretisinde amaç bir tek insanı anlamak değil, “dünyayı ve yaşamayı bütün olarak anlamak” yani toplumu anlamaktır. Bunun için de gerekli olan bireyin batmış olduğu “ortaklaşılklar sferi”ni göz önünde bulundurmaktır (Gadamer vd. 2003:101). Dilthey hermenötüğünde tinsel yaşam “bir kendini bilme tarzı” (Gadamer vd. 2003:198) olarak tanımlanan “tarihsellik” karakterine sahiptir (Gadamer vd. 2003:48).

Dilthey, sanatın insan yaşantılarının kısıtlı ve dar çerçevesini genişlettiğini, bu sayede de insanın kendini “yaşam karşısında serbest bir konumda bulduğunu” (Dilthey 2011:38) belirtir. Bauman da sanatın, anlamının daha yüksek formları arasında olduğundan söz eder (Bauman 2017:51). Edebiyatın güzel sanatlarla olan ilişkisi göz önünde bulundurulursa edebî metinlerin tabii tutulacağı üst düzey bir anlama ve anlamlandırma süreci insan yaşantısına ışık tutacaktır. Zira edebî metinlerin sembol, yan anlam, mecaz ve metaforlarla zenginleştirilmiş dili “sözcüklerin zenginliğini açmak, çok-yönlülüğünü gözetmek” (Bauman 2017:311) üzere yorumlanmayı beklemektedir. Tin bilimlerinin nesnesi dilsel eserlerdir (Gadamer vd. 2003:50). Tin bilimlerinin amacı “ancak (doğrudan doğruya) duysal olgular yardımıyla bedenleşmiş dünyanın ve Dasein’in anlamını anlamaktır” (Gadamer vd. 2003:274). Bu nedenle yazarın bir kenara bırakıldığı, metnin ve okuyucunun ön plana çıkarıldığı günümüzde metinlerin anlamını inşa etmek için hermenötik yöntem kullanılmaktadır. Anlamın tüm insani kültür yaratımlarında var olduğunu ileri süren Gadamer’e göre hermenötik okuma, bu anlamları da kapsar (Gadamer vd. 2003:29). Hermeneutik, alımlama estetiği tarafından geliştirilen son evresi ile (Toprak 2003:21) günümüzde popüleritesini artırmaktadır.

Bu çalışmada, İran’ın Günbed şehrinde yaşayan Veli Muhammed Hoca’nın özel kütüphanesinde bulunan ve “*Dede Korkut -Günbed Yazması- Kazan Bey Oğuznamesi*” adlı nüshada yer alan “*Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu*”(3) adı verilen metni hermenötik yöntemle yorumlayacağız. Bu metni seçme nedenlerimizden ilki, *Dede Korkut Kitabı*’nın bilenen diğer nüshalarında bu boyun yer almamasıdır. Diğer neden ise bizim açımızdan metnin ana dilde yazılmış olmasıdır. Çünkü hermenötik yöntem uygulamalarında metindeki satır aralarının okunabilmesi için ana dilde yazılmış metinler tercih edilir. Dördüncü nüshada yer alan bu boy üzerine yapılacak anlam

inşasının büyük bir Oğuz destanının parçası olduğu düşünülen Dede Korkut anlatılarında ortaya konan “tinsel ortak alan”ı (ortak geist’i) tespit etmeye katkı sağlayacağı inancındayız. Metni anlamlandırma sürecinde bireyin yaşadığı ortak geisti ortaya koyabilmek adına yer yer Türk kültürüne ait başat eserler ile mitik kaynaklara gönderme yapılacaktır.

Metindeki anlamsal boşluklardan hareketle çalışmanın ikinci bölümünde şu sorulara cevap aranacaktır:

- Kazan üç yüz yiğit ile kahramanlık göstermişken ava neden tek başına çıktı?
- Kazan yedi yerde yanan ışık görünce bunları neden kendi ordusunun ışıkları sandı?
- Kazan ejderha için neden “er” dedi? Metinde “ejderha” ile kastedilen nedir?
- Kazan ile ejderha arasında peyda olan “kaya” nedir?
- Kazan’ın gözünün kanlanması nedir?
- Ejderha donuna girmek nedir?
- Kazan’ın kılıcını Kara Budak’ın beline bağlaması ne anlama gelir?

Yeni ontoloji, sanat eserini bir “objektivation” yani, “bir tinsel içeriğin bir objede ortaya çıkışı” (Tunalı 2014:43) olarak kabul eder. Bu bağlamda edebî metinler de “sanat eseri olarak bir objektivation”dur (Tunalı 2014:108). Yukarıda sıralanan sorulara verilecek cevaplarla inşa edilecek anlam, *Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyunda* hangi tinsel içeriğin öne sürüldüğünü gösterecektir.

Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürme Edimi: Ben ve Öteki

“İnsanım; insana ait hiçbir şey bana yabancı değildir.”

Tertullianus (İ.S. 160-230)

Hegel, *Tinin Görüngübilimi* adlı kitabında tını “genel olarak bilinç” (Hegel 2011:276) şeklinde tanımlar. Bilinç/öz bilinç bir şeyi kendinden “ayırt eder” ve onunla “ilişkiye girer”; ya da bu bir şey “bilinç için” vardır (Hegel 2011:62). Hegel’e göre öz bilinç için önünde kendi “dışına” çıkmış başka bir öz bilinç vardır ve Hegel, bunun iki anlamlı olduğunu belirtir: “İlkin, kendi kendisini yitirmiştir, ...başkasında kendi kendisini görür. Bu başkılığını ortadan kaldırmalıdır; ... ilkin Öteki bağımsız özü ortadan kaldırmaya gitmelidir, öyle ki bu yolla kendisinden bir öz olarak pekin alabilsin; ikincisi, böyle yaparak kendi kendisini ortadan kaldırma yoluna gider, çünkü bu başkası kendisidir” (Hegel 2011:122-123). Hegel, iki anlamlı başkılığının bu iki anlamlı ortadan kaldırılışının aynı zamanda iki anlamlı bir “kendi içine” geri dönüş olduğundan söz eder. Hegel, burada sözü edilenin iki öz bilincin çifte devimi; buradaki eylemin “birinin” olduğu gibi “Öteki”nin de eylemi olduğu için iki anlamlı olduğunu belirtir.

Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyunda Kazan bilinci/öz bilinci; ejderha ise kendi “dışına” çıkmış başka bir öz bilinci temsil eder. Kazan’ın üç yüz yiğidiyle av avlayıp kuş kuşladıktan sonra “Ben yalnız (başıma) bir av avlayıp gelirim.” (Özçelik 2021: 258) cümlesiyle yalnız başına olmaya getirilen vurgu, temelde öz bilincin Öteki’nin sınır deneyimini yaşayabilmesi için öne sürülen şarttır. Öz bilincin yabancı/Öteki ile karşılaşması metinde çok ayrıntılı biçimde şöyle anlatılır:

“... Kazan yalnız Ak Mankan’ın tepesine konur atını sürdü. Karanlık bastı, ancak eline bir av geçmeyince dedi: ‘Allahım! Ben beylerimden ayrıldım, bir av avlayayım, eli avsız gitmeyeyim obaya; sen beni eli avsız bırakma!’ Alçak ova yerlere göz gezdirdi, kara dağın eteğinde yedi yerde meşale yanar gibi gördü, yedi yerde koyu koyu duman çıkar gördü. Kazan sandı (ki) kendi ordusunun meşale ışığıdır.” (Özçelik 2021: 258)

“Yukarı” (tepe) ve “aşağı” (alçak, etek); “aydınlık” (ak, meşale, ışık) ve “karanlık” (kara) arasındaki ikili karşıtlıklar, bilinç ile yabancıнын (Öteki’nin) gireceği ilişkinin

karakteristiğini belirlemeye yardım eder: aşağı ile yukarı, kutsal ile din dışı; aydınlık ile karanlık, bilinç ile bilinç dışı arasındaki diyalektik ilişki. Ejderhanın gözlerinden yayılan ışıkları “kendi ordusunun meşale ışıkları sanmak” ise Öteki olmadan ben’in kendiliğinden söz etmenin ancak bir yanılğı olduğunu ilan etmektir. Burada söz konusu olan eylem, Salur Kazan (öz bilinç)’in ejderhaya (Öteki) karşı gerçekleştirdiği bir eylem olduğu kadar Öteki’nin de eylemidir ve bu bağlamda Hegel’in söylediği gibi iki anlamlıdır.

Hegel’e göre “topluluk kendi için olan tindir, çünkü tin kendini bireylere yansımasında saklar ve kendinde tindir ya da tözdür, çünkü onları kendi içinde kapsar. Edimsel töz olarak tin bir ulustur, edimsel bilinç olarak ulusun yurttaşlarıdır” (Hegel 2011:279). Hegel, eylemin tinin “bilinç olma” süreci olduğunu belirtir (Hegel 2011:251). *Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu*’nda anlatılan Salur Kazan’ın ejderhayı öldürme edimi Salur Kazan’ın kendilik sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Bu eylemle Salur Kazan, ortak tine katkı sağlar.

Dilthey’a göre “tinsellik” (Geistigkeit) ve “tinsel” (geistig) sözcükleri “insan duygusu ve düşüncesinden, insan emeğinden çıkmış, zaman içerisinde toplumsal yaşama mal olmuş ve dolayısıyla aynı zamanda tarihsellik kazanmış olan her şeyi imler” ki Dilthey dil, ekonomi, din, ahlak, hukuk, sanat, siyaset, bilim, teknik, devlet, felsefe gibi formları tinselliğin kapsamında değerlendirir (Dilthey 2011:131). Tin dünyası insanları birbirine bağlayan ortak bir dünyadır (Gadamer vd. 2003:119). Anlama, bu ortak dünyanın içerisinde mümkün olabilir, “anlama daima yabancı ve anlaşılabilir olanla sınırdışıdır” (Gadamer vd. 2003:108). Yine Dilthey’a göre başkaları yoksa bir “ben bilinci” oluşamaz (Dilthey 2011:131). Salur Kazan’ın ejderha ile karşılaşması bilincin yabancı ve anlaşılabilir olanın sınırına vardığı noktadır ki bu aynı zamanda yaratıcı bir edimin de başlangıcıdır. Metinde geçen ışık (meşale) sözcüğü bilincin yaşayacağı tinsel doğuşu imler. Gadamer’e göre ışık, şeyleri hem “güzel” hem de “iyi şekillerde görülebilir” hâle getirdiği gibi o “genelde iyinin görünüşü modu, olması gereken şey olarak varlık/oluş modudur. Yalnızca görülebilir alanda değil, aynı zamanda anlaşılabilir alanda da ilişkisi kurulan ışık güneşin ışığı değil, Geist’in, yani nous’un ışığıdır ...sözün ışığıdır” (Gadamer 2009:309). Gadamer, güzel olanın görünür hâle gelmesi ile anlaşılabilir olanın apaçıklığı arasında yakın bir ilişki olduğundan söz ederek anlamlı şeyler ile güzel olanın “apaçık/açık seçik ortada” olması arasında benzerlik görür (Gadamer 2009:312). Sözün geçen boyda ejderhadan (4) söz etmenin hemen öncesinde yedi yerde yanan ışığa dikkat çekilmesi, yedi (5) sayısının vurgulanması tinsel doğuşun yaratacağı aydınlanma ve anlaşılır olmayı imler.

Öteki ile karşılaşan öz bilinç, savaşmak ya da kaçmak arasında bir seçim yapmak mecburiyetindedir. Foucault, kendilik pratiğinin hedeflediği şeye ulaşabilmesi için genç insanın eğitimi (formation) konusunda vazgeçilmez olan üç tür hocalıktan söz eder. Bu üç tür hocalığın her birinin “cehalet” ile “hafıza” arasındaki bir tür oyuna dayandığını; cehaletin kendi başına kendinden kurtulamayacağı için hafızanın bu geçişi sağlayacağını; bu sebeple hocanın bireyin özne olarak yetiştirilmesinin (formation) faili kabul edilmesini öne sürer (Foucault 2019:112-113). Çalışma metnimizde Salur Kazan (bilinç)’in ejderha (Öteki) ile karşılaşması şöyle anlatılır:

“(Kazan) Yedi başlı yer evreni bir ejderhaya rastladı. ... Ejderhayı gördüğünde Kazan’ın cesur yüreği doldu taşı. Dünya âlem Kazan’ın başına aydın oldu, ejderha ile savaşmayı istedi. Dönüp arkasına baktı, Lele Kılbaş’ı emrine amade görünce Lele ile fikir danıştı: ‘Canım Lele! Bu tepe gibi yatan ejderhayı görüyor musun. Bu ejderhanın üstüne varalım mı yoksa yan verip savuşup geçelim mi? Düşüncen nedir? Canım Lele,

bana söyle!’ dedi. Lele .... ‘Ejderha dedikleri aslı bir yılanıdır, o yılanın üstüne yürü!’ dedi” (Özçelik 2021:258- 259).

Lala Kılbaş, Salur Kazan’ın özne olarak yetiştirilmesinin failidir. Kazan’ın Lala Kılbaş’a soru sormasının metni anlamada önemli olduğu kanaatindeyiz. “Bir metni anlamak bu soruyu anlamak demektir. ... hermenoytik ufku, metnin anlamının içinde belirlediği soru’nun ufku olarak anlayabiliriz” (Gadamer 2009:152). Kazan’ın lalaya sorduğu soru, ejderhanın varlığını/neliğini açma eylemini başlatmıştır: “Ejderha dediklerinin aslı bir yılanıdır, o yılanın üstüne yürü!” Lalanın cevabı ejderhanın niteliğini ve üstüne gidilmesi gerektiğini ifşa etmiştir. Bundan sonra yılan simgesi üzerinde durmak faydalı olacaktır.

Yılan (6) dinler tarihinde çok farklı anlamlara gelmekle beraber tüm simgeleri aynı düşünce etrafında gelişir: ölümsüzdür, çünkü yenilenir; yılan “dönüşen” bir hayvandır (Eliade 2018b:197). “Evren” (7) sözcüğünün yılan anlamına gelecek şekilde kullanılması yılanın başka bir şeye dönüşmesiyle yakından ilintili olsa gerek. Yine “evren” (yiğit anlamında da kullanılır) sözcüğünün etimolojisinden hareketle Kazan’ın ejderhanın yanına gelince “... ejderhayı yatıp uyumuş gördü. Kazan düşündü ki yattığı yerde er öldürmek mertlik olmaz, hile ile yaşamak, er oğluna dirlik olmaz” (Özçelik 2021:259) diye düşünmesi ejderhayı er olarak nitelendirmesi ejderhanın Öteki/başka/sen oluşunu imlemektedir. Metin şöyle devam eder:

“Sadağından kayın ok kapıp okla ejderhayı attı vurdu. Ejderha uyanıp kuyruk çaldı, dağ dolandı; ağu saçıp yer boyadı, sonra nefes(ini) çekip sömürdü. Eşek dikenini kozası yel önünde gider gibi atı ile giyimi ile Kazan ejderhanın boğazına gidecekti. Kazan nara atıp Allah’ına yalvardı: ....

Kazan, Allah’ına yalvarır yalvarmaz kendisi ile ejderhanın arasında bir otağ gibi kaya belirdi. Kazan o kayanın duldasına ulaşınca attan inip mızrağını yere dikti, kalkanını (siper) edindi. Bir yiğit sağ oldukça bir silaha can verir. O silah bir dem, bir saatçik o yiğide gerekir. Ejderha, ne kadar gayret eylediyse Kazan’ı sömürüp yutmaya mızrak ile kalkan, koymadı kayanın duldasından çıkmaya. Kazan, o kayanın duldasında kendini yerleştirdi” (Özçelik 2021:260).

Kazan’ın uyuyan ejderhayı uyandırmak için ok atması, birdenbire Kazan ile ejderha arasında bir kaya belirmesi ve bu kayanın korunaklı bir yanının bulunuşu, Kazan’ın yere diktiği mızrağı ve elinde siper edindiği kalkanı ile ejderhanın kendisini çekmesine mani olması ilk bakışta anlamsız görünür. Metinde geçen uykunun kavramsal bir metafor olarak düşünülebileceği, ben ve teki arasındaki iletişim kanallarının kapalılığını işaret ettiği; ejderhaya atılan okun (8) ise Rene Guenon’un yorumundan hareketle “söz” manasında sembolik bir silah olarak değerlendirilebileceği düşüncesindeyiz. Özneyi zaman ve mekândan bağımsız düşünmek mümkün olmasa gerek. Türk kültüründe yer yer okun zamana benzetilmiş olması, ışınla ok benzeşmesi, ışığın yaratıcı ve dönüştürücü bir sembol oluşu, sözün de varlık üzerindeki etkisiyle örtüşmektedir. Bu bağlamda ok atmak, ben’in Öteki’ye yönelttiği bir konuşma eylemi olarak yorumlanabilir ve atılan ok, “ayrılmış benliği Öteki’ne bağlar. Konuşma da tıpkı bilinç gibi varlık ile dünya arasındaki boşluğu doldurur. Konuşmanın, bilincin bıraktığı izler ve o izlerin toplumsal varlığın amaçlarına uygun ifadesi olduğu söylenebilir. Sözcük Öteki’ni adlandırır; Öteki’ni bir nesne olarak oluşturur; nesneyi varlığa sunar ve yeniden sunar ve böylelikle varlık ile onun Öteki’si arasındaki boşluğu kaplar. Bu anlamda konuşma varlığı yeniden oluşturur. Ancak sözcük bir varlığın güçlerini ve ayrılmışlığını da geliştirir. Bu yolla konuşma, logos yardımıyla Öteki üzerinde kurulan bir tahakkümün ve varlığın temelinden daha da yabancılaşmanın aracı olur” (Kovel 2000:243). Ejderhanın Kazan’ı sömü-

rüp yutmaya çalışması Öteki'nin "her şeye rağmen efendisine karşı yönelttiği bir güç/iktidar tutkusunu" (Gadamer 2009:138); Kazan ile ejderha arasında peyda olan "kaya" ise ben'in Öteki üzerinde kurduğu tahakkümü temsil eder. Bu nedenle Kazan, kayanın "dulda"sında kalabilir.

Dede Korkut'ta mızrakların evrene benzetildiğini gösteren "Ala evren süvri cıdamı saklar-idüm bu gün için" (DK, 129-9); "Ala evren sivri cıdalar süsildi!" (DK, 132-9) örnekler mevcuttur. Hegel, "Silahlar çatışanların kendilerinin özlerinden başka bir şey değildir, bir öz ki her ikisi için de karşılıklı olarak ortaya çıkar" (Hegel 2011:242) demektedir. Hegel'den hareketle yorumlarsak Kazan'ın ejderhaya attığı oklar Kazan'ın özünün bir parçasıdır. Yutma ve ateş püskürme de ejderhanın özüdür. Öyleyse bilinç, Öteki'nin onu yok etme eylemine ancak kendisi olarak karşı koyabilir. Dede Korkut anlatılarında mızrakların evrene benzetilmesi -evren sözcüğünün etimolojisinden hareketle- bilincin Öteki ile girdiği ilişkide sabit olmayıp değiştiği ve belki "zaman-içinde-evrilerek-var olduğu" söylenebilir. Metnin devamında "Ejderhanın heybetinden Kazan'ın bir gözü yaşardı kana döndü. Kazan kendi gözüne öfkeleni: 'Mere, sen benim namert gözüm! Kara polat keskin kılıcın ağzından korkmazdım. Kayın oklar temreninden çekinmezdim. ... Ejderha dedikleri bir yılanıdır, onda ne var ki yaşarırısın, zayıflarısın. Senin gibi namert göz benim gibi mert yiğitte neyler?' Hançerini çıkardı, gözlerini oymaya niyet etti. Yine düşündü ki eğer ben gözümü oysam diyecekler: 'Kazan, ejderha görünce korkusundan hiç bahane bulamayıp gözlerini çıkarmış.'" Kazan, gözünü çıkarmaktan vazgeçer ve ejderhayı oklar. Sonra "yedi başı bir (bir) boyundan kılıçlayıp yere saldı" (9) (Özçelik 2021:260). Kazan'ın ejderhanın üstünde bağdaş kurduğunu gören lala: "Barekallah! Beyim Kazan, erliğine yeğliğine aferin!" dedi (Özçelik 2021:260). Kazan: "Canım Lele! Ejderhayı ben öldürmedim, senin tutumun ile yardımın öldürdü." (Özçelik 2021:260) cevabını verdikten sonra laladan ejderhanın derisini soydurmasını ister.

Metinde insana ait görme organı "göz" vurgulanmıştır. İnsan vücudu hem görendir hem de görünürdür; "Bir insan vücudu, gören ile görünür arasında, dokunan ile dokunulan arasında, bir gözle diğeri arasında, el ile el arasında bir çeşit kesişme olduğunda, hissedenden-hissedilir'in kıvılcımı parladığında, ... buradadır" (Merleau-Ponty 2019:34). Kazan, Öteki ile karşılaşmakla sınır durum yaşamış ve bilinçlenmiştir. Kendilik süreci olarak da adlandırılabilir bu süreçte Kazan cesaret göstererek ejderhanın başını gövdesinden ayırmıştır. "Ejderha dedikleri bir yılanıdır..." Mircea Eliade yılanın başını kesmeyi yaratılışa engel olan şeyi ortadan kaldırmak olarak yorumlar. (Eliade 2018a: 33) Kazan, yılanın başını kesmek suretiyle özne oluşu önündeki engeli ortadan kaldırmıştır.

"Ejderhanın derisinden Kazan, korku bilmez canına zırh diktirdi, akca tozlu katı yayına kap diktirdi, üç yelekli suhar oklarına sadak diktirdi, kara polat kılıcına kın yaptırdı, altı kanatlı koca gürzüne kap eyledi, ala(ca) sancak sarı mızrağına kap yaptı, kurt tüylü konur atının eyerine örtü diktirdi. Sayvanın yelkenlerini ejderhanın derisinden yaptırdı. Ejderhanın yedi başını (10) bir yöntemle yüzüp seçkin başına Kazan, giydi. Atı ile zırhlı ile ejderhanın kılığına girip Padişah Bayındır'a yönelip yola düştü" (Özçelik 2021:260-261).

Ejderhanın derisinden "korku bilmez canına zırh", silahlarına kap, atına örtü, gölgeğine yelken yaptıran Kazan, ejderhanın başını kendi başına giyerek ejderha donuna girmiş oldu. (11) Don değiştirmeyi Öteki'yle uzlaşma, Öteki'nin özelliklerini alıp güçlenme biçiminde yorumlamayı öneriyoruz. *Yedi başlı* ifadesinde tekrarlanan yedi sayısının daima kutsalla birlikte anılması, sözü edilen uzlaşmanın bilince katkı sağladığını

imler. Buradan hareketle yedi başlı ejderhayı öldürme edimi ve ardından dona girme bir erginlenme ritü (12) olarak kabul edilebilir. Erginlenen kahraman, aynı zamanda tinsel olarak yeniden doğmuş olur.

Michel Foucault'ya göre kendilik pratiği sürekli bir mücadele olarak kavranır. Çünkü bireye bütün hayatı boyunca kavga edecek silahları ve cesareti vermek gerekir. Bu süreçte iki metafora çok sık rastlanır: "atletik yarış ve savaş". Foucault'ya göre kendilik kültürünün "... tedavi edici bir terapi etkisi vardır. ... ruha ve bedene muayene etme, tedavi etme, ampüte etme, derisini soyma, arındırma gibi ifadeleri uygulamayı mümkün kılan metaforik bir alanın genişliği" gibi (Foucault 2019:419). Kazan, Öteki'nin derisini soymakla -tıpkı yılanın gömlek değiştirerek yenilenmesi gibi- onu arındırmış, sağaltmış ve yenilemiş; Öteki ile uzlaşmak suretiyle kendi benini ise daha güçlü kılmıştır. Kazan, ejderhanın derisinden "korku bilmez canına zırr" yaptırmakla kendi bedenine bir ten yapmış olur. "Ten tinsel bir bedendir, çünkü yaşamın maddesinden oluşmuş, ancak tin-güç ve tin-varlıkça canlı tutulan bir organizmadır" (Kovel 2000:178). Bu, ontolojik bir değişimdir. Yedi başlı ejderhayı öldürmeyi başaran Kazan, tinsel olarak yeniden doğmuş, bu suretle özne olabilmeyi gerçekleştirmiştir. Daha sonra Kazan'ın "... kılıcını Kara Budak'ın beline bağla(ması)" (Özçelik 2021:261) erginlenme/tinsel doğuş sırasının Kara Budak'a geçtiğini işaret etmektedir.

Sonuç

"Anlama yorumda gerçekleşir."

Gadamer

Bu çalışmada bir anlama ve yorumlama yöntemi olan hermenötüğü kullanarak *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu* adlı metni çözümlemeye çalıştık. Sözü geçen yöntemi, çalışma metnine uygularken *Salur Kazan'ı* bilinç/öz bilinç/ben; ejderhayı ise yabancı/Öteki olarak konumlandırdık. Kazan'ın ejderha ile karşılaşmasını ben'in Öteki ile karşılaşması; Kazan ile ejderha arasındaki mücadeleyi ben'in özne olabilmek için farkındalık kazanması -ben, Öteki ile arasındaki sınırı ancak böyle belirleyebilir-; Kazan'ın ejderhayı öldürmesini ise ben'in Öteki karşısında başarı kazanması sonucunda özne oluşu biçiminde yorumladık. Metinde "Ejderhanın yedi başını bir yöntemle yüzüp seçkin başına Kazan, giydi." cümlesiyle kastedilen şeyi bir çeşit "don değiştirme" olarak kabul ederek don değiştirmeyi ise ben'in Öteki ile uzlaşması şeklinde anlamlandırdık. Özne olan (erginlenen) Kazan, metnin sonunda kılıcını Kara Budak'ın beline bağlamakla erginlenme sırasının Kara Budak'a geçtiğini işaret etmiş olur. Bu da şu olasılığı ortaya çıkarır ki bir gün Dede Korkut'un başka bir nüshasında yeni bir boy daha bulunduğu takdirde baş kişi olarak karşımıza Kara Budak çıkabilir. Bu kez, okuyucu Kara Budak'ın özne oluş sürecinin izini sürebileceği, onun bu adı almasına neden olan olayı anlatan bir metin okuyabilir.

Sonuç olarak *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu* üzerine yaptığımız bu çalışmanın bir yorumlama ve anlama çabası olduğunu; bu metne uygulanacak başka yöntemlerle daha farklı anlamlara ulaşılabileceğini belirtmek isteriz.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

NOTLAR

1. Buna benzer şekilde Hermenötik sözcüğünün kökenini Gadamer "hermeneuic sanatı, yani bildirme, haber verme, çeviri yapma, açıklama ve açılma sanatı" biçiminde açıklamıştır. Gadamer şöyle devam eder: "Tanrıların habercisi/mesajcısı/elçisi Hermes tanrıların mesajlarını ölümlülere iletir. Ne var ki onun

- bildikleri hiç de tanrıların mesajlarının dümdüz bir aktarımı değildir; tanrısal buyrukların birer açıklamasıdır. Öyle ki Hermes bunları ölümlülerin diline, onların anlayabilecekleri şekilde çevirir. Hermeneutik etkinliği daima bir başka 'dünya'ya ait bir anlam bağlamını o an içinde yaşanan dünyaya aktarma/çevirme etkinliği olmuştur" (Gadamer 2003:13).
2. Dilthey "anlama" ile ilgili "empati"(*Einfühlen*), "sempati"(*Nachfühlen*) ve "antipati"(*Missfühlen*) gibi üç terimden sıkça söz eder ve tin bilimleri metodolojisi açısından empatiye büyük önem verir (Dilthey 2011:130).
  3. Dede Korkut Kitabı'nın elde dört nüshası mevcuttur. Bunlardan birincisi Dresden nüshası adıyla anılan Dede Korkut Kitabı'nın ilk yazma nüshasıdır. İkincisi Vatikan nüshasıdır (Ergin, 1994: 64-67). Üçüncüsü Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın tarafından bulunmuş ve 2017 yılında yayımlanmış olan Ankara Yazmasıdır (Özçelik 2021:26). Dördüncü nüsha, Prof. Dr. Metin Ekici tarafından "13. Dede Korkut Destanı: "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" Boyunu Beyan Eder Hanım Hey!" Millî Folklor 122 (Yaz 2019): 5-13 künyeli makaleyle Türk bilim dünyasına tanıtılmıştır. Ekici, daha sonra Ötügen Yayınlarından "Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası, Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" adlı bir kitap çıkarmıştır (Ekici 2019a:23). Dördüncü nüsha ile ilgili Yusuf Azmun 2019 yılında Kutlu Yayınevinden "Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası" adıyla bir kitap çıkarmıştır. Dördüncü nüsha ile ilgili bir başka kapsamlı çalışma Shahgoli, Nasser Khaze vd. tarafından 2019 yılında Modern Türklük Araştırmaları Dergisinde "Dede Korkut Kitabı'nın Günbed Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım" adıyla yayımlanmıştır (Shogholi vd. 2019:165). Dördüncü nüsha ile ilgili Prof. Dr. Sadettin Özçelik de 2021 yılında Türk Dil Kurumu Yayınlarından "Dede Korkut -Günbed Yazması- Kazan Bey Oğuznamesi" adıyla bir kitap yayımlamıştır.
  4. Türk kültüründe ejderha sözcüğü *evren* sözcüğü ile de karşılanır. "Evren": "ejderha, büyük yılan" (Tarama Sözlüğü) *Dede Korkut Kitabı*nda kişilerin "evren" ile tanıtılmaları söz konusudur. Örnekler: "erenler evreni Karaçuk Çoban!" (DK, 41-13); "erenler evreni, Kazan Bigün kartaşı Kara Göne" (DK, 59-15); "erenler evreni Kan Turalı" (DK 171-10); "âdemiler evreni Deli Dumrul" (DK,159-5) "âdemler evreni ... Salur Kazan" (Ekici 2019a:201).
  5. Türklerde yer 7 kattır, gök de 7 kattır. (Ögel 2010b:162) Ögel, 7 sayısı ile ilgili olarak "Tanrı'nın oturduğu ak-dağlar'dan söz eder. Ak, Türklerin yücelik ve kutluluk sembolüdür (Ögel 2010b:461). Salur Kazan'ın yüceliği simgeleyen "dağın eteği"nde ejderha ile karşılaşması, bu dağın adında (*Ak Mankan*) aydınlığın vurgulanması ve yedi sayısının tekrarlanması sözü edilen metnin Türklüğün yarattığı toplumsal tin açısından çok detaylı bir biçimde işlendiğini göstermektedir.
  6. Gılgames Destanının Babil versiyonunda yılan, insanlıktan ölümsüzlüğü çalmış bir varlık olarak karşımıza çıkar. Mezopotamya mitolojinde *seçkin yılan/yedi başlı yılan* diye bir yılan söz edilir. Yunan mitolojisinde Zeus ile Typhon'un savaşı, ejderha öldürme mitlerindedir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Sevgi Dönmez, Eski Mezopotamya Toplumlarında Yılanlar, Ejderhalar ve Tanrılar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2018).
  7. *evren* kelimesi "evir-" fiiline +(g)An sıfat fiil ekinin getirilmesiyle türetilmiştir. "evir-" fiili Orhon Yazıtlarında "ebir-" şeklinde kullanılmıştır (Tekin 1988:132).
  8. Köktürkçe "evir-" "çevirmek" anlamında kullanılmıştır (Erdem, Demirci, 2019:472). Türk kültüründe okun zamana benzetildiğine dair örnekler rastlanır. "Atılan ok dağa uğrarsa, dağın özü ve kuytu yerleri yırtılır". Kaşgarlı Mahmut, DLT: "Zamanı anlatarak diyor ki: Zaman okunu gezledikten sonra atarsa ve ona bir dağı amaç tutarsa, dağın yüzük yerleri ile koynu, parça parça olur ve yırtılır" (Ögel 2010b:429). Rene Guenon, okun kılıç ve sapan gibi sembolik bir silah olduğunu, güneş ışınına benzetildiği belirtir. Işığın var etme ve yok etme gücünü aynı anda bünyesinde barındırmasından söz eder (Evola, Guenon 2000:55). Bize okun söz manasına gelebileceği fikrini veren sözün de ışık gibi insan üzerinde değişim ve dönüşüm yaptırabilme gücüdür. Yunus Emre'nin *söz* redifli ilahisinde sözün yaratabileceği değişimi vurgulayan benzer bir kullanım dikkati çeker: "...Söz ola kese savaşı söz ola bitüre başı/ Söz ola agulu aşı balıla yag ide bir söz ..." (Tatçı 2012:209)
  9. Ejderha öldürerek kahraman olmayı anlatan metin örneklerine başka kültürlerde de rastlamak mümkündür. Thor'un Hrungnir ile düello (İskandinav mitolojisi); İndra'nın kuraklıkla özdeşleştirilen Vritra adlı ejderhayı öldürmesi (Hint mitolojisi); Herakles'in Lerna ejderini öldürmesi (Yunan mitolojisi), Thraetaona'nın üç başlı ejderi öldürmesi (İran mitolojisi), Firavunun savaştığı düşmanların Apophis ejderleriyle özdeşleştirilmesi gibi. Yeremya'nın takdim ettiği Nabukadnezar öyledir. Aşer'in Ahdi'nde Mesih su altında ejderi öldürür. Rodos Şövalyelerinin üçüncü Büyük Ustası Dieudonne de Gozon, Malpasso ejderhasını öldürdüğü için ünlüdür (Eliade 2018a:43-53). Mircea Eliade üç başlı bir canavarla dövüşü -Dumezil'in öne sürdüğü gibi- büyük bir olasılıkla arkaik bir inisiyasyon ayininin mite dönüştürülmesi olarak kabul eder. Eliade bu inisiyasyonun her zaman kahramanlık türünden olmadığını belirtir. Hristiyan mitolojisinde aziz Georges kahramanca bir ejderhayla savaşıp onu öldürüyorsa, başka azizler savaşmadan aynı sonuca ulaşmışlardır. Ejderha, kahramanlık inisiyasyon ayinlerindeki ve mitlerdeki olası rolünün

- yani sıra ejderha başka birçok gelenekte (Avustralya-Asya, Hint, Afrika, vs.) kozmolojik bir sembolizm de yüklenir: Evrimleşmemişliği (involution), evrenin şekil almamış halini, Yaratılış'tan önce henüz parçalanmamış “Bir”i simgeler... Bu yüzden neredeyse her yerde yılanlar ve ejderhalar, yeni gelenlerin, “fa-tihlerin”, işgal edilmiş bölgeleri “şekillendirmesi” (yani yaratması) gerekenlerin savaşması gereken “yerin sahibi”yle, “yerliler”le özdeşleştirilir (Eliade 2018:54-55).
10. Yusuf Azmun’un kitabında bu bölüm şöyle verilir: “(Ejderhanın) yedi başını bir tasarruf ile soyarak Gazan iyi başı üstüne giydi...” (Azmun 2019:88). Ekici’nin kitabının Türkiye Türkçesine aktarımında geçen “iki kafa derisini” giyme olayı kitabın transkripsiyon bölümünde yoktur (Ekici 2019a:147). Shahgoli vd. de bu bölüm “Yeddi başını bir tasarrufilang soyubanı yæg başı üstüne Gazan geydi.” (Shahgoli vd. 2019:225) biçiminde geçer.
  11. Don değiştirme Türk mitolojisinin yaygın bir motifidir. Ögel, dona girmede totemizm izlerini bulur. İslamiyet’i kabul eden Türklerde şamanizmin en önemli izleri, ilk dervişlerin istedikleri zaman bir hayvan veya kuş şekline girebilmeleridir (Ögel 2010a:29).
  12. Erginleme terimi en genel anlamda, amacı kabul edilecek veya eriştirilecek kişinin dinsel ve toplumsal statüsünde radikal bir değişim üretmek olan bir dizi töreni veya sözlü öğretiyi ifade eder. Felsefi anlamda, erginleme varoluşsal koşulun ontolojik değişimine tekabül eder. Aday çektiği çileden veya sıkıntılı durumundan tamamen farklı bir varoluşa geçer: Başka birisi olur (Eliade 2017:143).

KAYNAKÇA

- Azmun, Yusuf. Dede Korkut’un Üçüncü Elyazması Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası. İstanbul: Kutlu Yayınevi, 2019.
- Bauman, Zygmunt. Hermenötik ve Sosyal Bilimler. (Çev. Hüseyin Oruç). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2017.
- Dilthey, Wilhelm. Hermeneutik ve Tin Bilimleri. (Çev. Doğan Özlem). İstanbul: Notos Kitap Yayınevi, 2011.
- Dönmez, Sevgi. Eski Mezopotamya Toplumlarında Yılanlar, Ejderhalar ve Tanrılar. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2018.
- Ekici, Metin. Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası, Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi. İstanbul: Ötügen Yayınları, 2019a.
- , “13. Dede Korkut Destanı: ‘Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi’ Boyunu Beyan Eder Hanım Hey!” Millî Folklor 122 (Yaz 2019): 5-13.
- Eliade, Mircea. Arayış Tarih ve Dinde Anlam. (Çev. Cem Soydemir). Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2017.
- , Ebedi Dönüş Miti. (Çev. Ayşe Meral). İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018a.
- , Dinler Tarihine Giriş. (Çev. Lale Arslan Özcan). İstanbul: Alfa Yayınları, 2018b.
- Erdem, M. Dursun ve Demirci, Ü. Özgür. Köktürkçe. Ankara: Pruva Yayınları, 2019.
- Ergin, Muharrem. Dede Korkut Kitabı-I. Ankara: TDK Yayınları, 1994.
- Evola, Julius ve Guenon, Rene. Savaş Metafiziği ve Sembolik Silahlar. (Çev. Atilla Ataman, Mustafa Tahralı, İsmail Taşpınar). İstanbul: İnsan Yayınları, 2000.
- Foucault, Michel. Öznenin Yorumbilgisi. College de France Dersleri 1981-1982. (Çev. Ferda Keskin). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2019.
- Gadamer, Hans-Georg. Hakikat ve Yöntem. İkinci Cilt. (Çev. Hüsamettin Arslan-İsmail Yavuzcan). İstanbul: Paradigma Yayınları, 2009.
- Gadamer, Hans-Georg ve diğer. Hermeneutik Üzerine Yazılar. (Çev. Doğan Özlem). İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2003.
- Hegel, Tinin Görüngübilimi. (Çev. Aziz Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi, 2011.
- Kovel, Joel. Tarih ve Tin. (Çev. Hakan Pekinel). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000.
- Merleau-Ponty, Maurice. Göz ve Tin. (Çev. Ahmet Soysal). İstanbul: Metis Yayınları, 2019.
- Ögel, Bahaeddin. Türk Mitolojisi. Cilt: I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010a.
- , Türk Mitolojisi. Cilt: II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010b.
- Özçelik, Sadettin. Dede Korkut -Günbed Yazması- Kazan Bey Oğuznamesi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2021.
- Shahgoli, Nasser Khaze vd. “Dede Korkut Kitabı’nın Günbed Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım”. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi 2 (Haziran 2019): 147-379.
- Tatar, Burhanettin. Hermenötik. İstanbul: İnsan Yayınları, 2004.
- Tatçı, Mustafa. Yunus Emre Divân-ı İlâhiyât. İstanbul: Kapı Yayınları, 2012.
- Tekin, Talat. Orhon Yazıtları. Ankara: TDK Yayınları, 1988.
- Toprak, Metin. Hermeneutik (Yorum Bilgisi) ve Edebiyat. İstanbul: Bulut Yayınları, 2003.
- Tunalı, İsmail. Sanat Ontolojisi. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2014.
- Elektronik Kaynaklar:**
“ejderha” sözcüğü. <https://sozluk.gov.tr/>; 19.08.2021; saat: 13: 42